

Pogled na obertnije.

Zvonarstvo in zvonovi.

Lepo se glasijo in milo pojó iz lín visokih stolpov posvečeni zvonovi. Z nami se radujejo in žalujejo, pa nimajo čutila; kličejo in opominjajo nas, manjka jim vendar jezika; mehčijo serca človeške, ouí pa so iz terdega broná; veliko let doživijo, življenja pa nimajo!

Snova, iz ktere navadno zvonovi se napravljajo, je baker in kositar, in 6 delov bakra (kotlovine) 2 dela pa kositarja se je za napravo zvonov po celi Evropi in Kini kot naj bolja zvonovina poterdila. Dodévali so včasih tudi nekoliko srebra.

Zvonovi se vlivajo v posebnih zvonarskih levarnicah in v posebnih tvorilih, ktere poslednje so iz ila napravljene, pa v zemeljsko jamo postavljene.

Ko je zvon vlit, se pustí v tvorilu 24 do 48 ur, da se ohladi; potem izpraznejo jamo, razbijejo plajš, ki kot zvonajna ograja tvorilu služi, zvon se vzdigne po škerpcu, oblivi se odžagajo, zvon se opili na poškodovanih mestih, ter se očisti konečno s peskom.

V starih časih so, posebno v izhodnih deželah, imeli címbale, kragulje in ročne zvončike, s kterimi so pri službi božji zvonili: kajti menili so, da zvončkanje častí pa kliče bogove. Vémo posebno, da v Egiptu so praznike Ozírída s trijančanjem naznanovali. Pri Izraelcih so nosili Aaron in veliki duhovni na krajovini svilnate gornje halje zlate zvončike prišite. Tudi pri Gerkih in Rimljanih so se njih duhovni zvončikov bili posluževali.

Kristjani perve dóbe so imeli zvonove, da so verne vkup klicali. Najpervi pa, ki je znal cerkovne zvonove iz zvonovine vlivati, bil je Pavlin, škof v mestu Nola v lepi talijanski pokrajini Kampanii. Bilo je to v 4. stoletji po Kristovem rojstvu. Od te njih domovine je izhajalo tudi njih latinsko ime „Campana“.

V 6. stoletji so bili zvonovi po samostanih navadni. Leta 550 so jih na Francozko vpeljali. Papež Sabinian (umerl v letu 605) je bil prvi ukazal, da se imajo ure z udarjanjem na zvon oznanovati, da bi se kanonske ure, to je, ure petja in molitve, bolj natanko mogle izpolnovati.

Leta 680 so vpeljali na Angležkem zvonove pri službi božji.

Po jutrovih deželah so v 9., na Nemškem pa v 11. stoletji zvonove rabiti jeli. Obesili so jih navadno visoko v cerkvenih stolpih na tako zvani stol ali v posebno za-nje napravljene zvonike.

Naj večji zvonovi so: Slavni zvon v Moskvi, glavnem mestu Rusije. Imé mu je „Ivan véliki“. Car Aleš Mihajlovič ga je dal vlti leta 1653. Zvon je 20 čevljev visok, 2 čevlja tolst, 64 čevljev širok in do 4000 centov težak; njegov kembelj vaga 100 centov. Kadar pritegnjejo kembelj tega gorostanskega zvona (zvon sam majati bi bilo za človeške moči nemogoče), razlega se molkel tužen glas po vesoljni Moskvi, kakor da bi v daljini gromelo. — Na Austrijanskem je naj večji zvon v srednjem zvoniku stolne cerkve v Olomucu na Moravskem; on vaga 358 centov. — Na Dunaji visí v turnu svetega Štefana velikansk zvon 354 centov težak. Vlit je bil v letu 1711 iz dobljenih turških topov. Zvonijo ga le o posebnih svečanostih. — V Gradcu na Štajerskem sloví velik zvon 160 centov. — V Gospej sveti na Koroškem lep velik zvon 118 centov teží.

Lepo vbrani zvonovi na terdozidanih stolpih, sosedje neba in oblakov, glasite se tudi vprihodnje po hribih in dolinah, v ponosnih gradovih in obljudenih mestih! Oznanujte nam čas, Bogu pa čast! Radujte se z veselimi živimi, ponavljajte pa tudi spomin blagih umerlih, ki že počivajo pod hladno gomilo!

J. Šubic.

Slovstvinci pomenki.

Iz Reke smo 20. p. m. prejeli v „Novicah“ že omenjeni dopis. Ker smo te dni tudi iz Dunaja od gosp. Navratila prejeli o ravno ti zadevi pismice, ki nam razodeva radost učenega gosp. Rečana, smo dali zdej oba natisniti. Gosp. K. iz Reke piše takole:

„Ne morem dopovedati, kako mi je oveselil serce tisti spis, ki ga je napisal g. Navratil v „Novicah“ zastran glagola. On je od vsih strani razjasnil pravo, in pravo bo, ako se slovenski pisatelji poprimejo teh vodít brez brezkončnega pravdanja. Kjer je veliko babic, ondi je dete kilavo. Ko so „Novice“ htele vvesti novi pravopis, niso se mnogo pričkale; na naglem je zarumenela zarja v Vaših listih (ako se ne motim o novem letu 1845). Storite ravno tako z glagolom. Ako bo tudi težje: Slovenec je s trudom veliko pridobil, — pridobi tudi to. Za „imperfektiva“ obderžite svoj „bodem“, kakor so Slovenci tudi doslej prav pisali. — Gospod C—e — vsemu našemu narodu tako mili sin — dobro je zapazil, da slovničarji slovenski branijo rabiti „participium perfectivum praesentis“, ali zato, ker ne pripoveduje tega, kar latinski „particip. praes.“, bodi perfektiven ali imperfektiven; toda tega ni upazil, da je to pravi pravcati latinski „-rus, -ra, -rum“. Pa zakaj neki ne bi bil, ker pomenja perfektivni praesens indicativi nekaj, kar bóde (bo); tako ne more tudi njegov particip pomenjati družega kot nekaj prihodnjega. Po tem takem bi dobili tudi particip prihodnjega časa: latinski „-rus, -ra, -rum“. Ne bi škodovalo, ako bi dal g. Navratil spis svoj na posled posebej natisniti“.

S tem dopisom se vjema sledeče gosp. Navratilovo pismo:

„Pisavec jugoslovenski gosp. P. me pozove k sebi, češ, da Vam je pisal zastran spisa mojega od glagolov bojé iz Reke tudi gosp. K., zato ker se pečá z glagolom že dolgo tudi on. Domá mi prebere gosp. P. prepis rokopisa gospoda K. iz Reke. Ne morem Vam povedati, kako sem se oveselil, da se ujemajo misli moje z njegovimi, kar se tiče slovenščine, popolnoma, dasi ni vedil poprej on za me, jaz ne za-nj, da se pečá tudi on s to rečjo.

Posebej méni on le to, da naj bi rabili Jugoslovenci particip praes. glagolov perfektivnih za latinski: „-rus, -ra, -rum“, n. pr.: pojdoči mož, vir iturus. Tudi neki razumni Slovenec je bil sprožil v pomenku že poprej to misel, rekši, da imamo lep izgled v besedi: „človeška duša je „neumerjoča“. Ali meni se dozdeva, da je to le napačna izpeljava, kakor „rekoč“, ki ga rabimo namesto „govoreč“ in namesto „rekši“, ki ni še potehnil med ljudstvom našim. Pa ako so tudi taki participiji (deležja) enaki latinskemu „-rus, -ra, -rum“, — oblike, ki so se pogubile že do cela, so mertve; naj tedaj na miru počivajo! Skušnja nas učí, da se mertvec, ki ga kdo s kakoršno koli močjo po koncu postavi, spet zgrudi. Mi imamo več ostankov tistega „-ši“, „-avši“; ali ljudstvo se ga noče poprijeti tako čvrsto, kakor ga pišemo. Moja misel je tedaj: za živ narod živ jezik, — žive besede, žive oblike. Z mertvimi jeziki, z mertvimi besedami itd. naj se pečajo učeni“.

Starozgodovinski pomenki.

Korant — Kurent.

Basnosloven pretres od Davorina Terstenjaka.

(Dalje).

Magimar se najde na Koroškem, v Celji in v okolici Karnusa. Za slovenost tih imen pričujejo imena Magir *) (zavoljo oblike primeri Košir), Magurus (primeri zavoljo končnice ur slovenske imeni Kandur, Janžur) in živ dokaz je spremena glasnikov *a* in *o*. Našli smo tudi Magonia in Mogia (zavoljo oblike primeri Sa-

*) Muhar Gesch. der Steierm. I. 363.